

A partir d'un llibre de planes

Llorenç Capellà

Darrerament ha arribat a les llibreries *Planes d'esport*, publicat per Proa, un recull d'articles de Josep

Maria Planes publicats entre l'any vint-i-nou i el trenta-sis. Les cròniques de ciclisme ocupen la meitat del llibre. La descripció que en fa, concretament, de la Volta a Catalunya el consagren com un escriptor d'alçada que, a més a més, tenia la virtut d'extreure material literari d'un món que en aparença (sols en aparença) no en té. No tothom que escriu sap fer-ho. Ho dic pensant en Joan Bonet, que va publicar unes impressions delicioses de la Volta a Mallorca en el diari *Baleares*. Va ésser a la postguerra, i ja ningú no se'n recorda. Eren en la línia de Planes, clapejades d'humor i de frases que ens apropaven, no sols a l'anècdota, sinó a les peculiaritats dels pobles per on passava la caravana. Les curses per etapes d'aquells temps venien determinades per l'èpica, ja que els factors atmosfèrics –pluges, calamarsades, fang o un sol que esquerda les pedres– decidien el guanyador. Mariano Cañardo va ésser l'ídol dels catalans. Planes el considera més popular que Gironès o Samitier, que ja és dir. A les curses ciclistes, a la Catalunya d'abans de la guerra, la gent feia guàrdia a la vorera de les carreteres per veure guanyar Cañardo. Si Cañardo no passava el primer, se'n tornava a casa malhumorada. Conta, Planes, que l'etapa entre Girona i Figueres de l'any trenta-sis va transcórrer sota una pluja falaguera, a moments

diluviana. La carretera era un mullader, i els corredors havien acordat rodar en grup per evitar accidents. Tanmateix, hi va haver dos mallorquins que incompliren l'acord i rodaren com esperitats, costes avall, cap al Port de la Selva. En conseqüència, el grup va haver d'accelerar fins que va aconseguir agafar-los a les proximitats de Llançà. Ningú no s'explicava per què aquells dos homes, contradient el sentit comú, havien decidit rodar en solitari. Planes en desvetlla el motiu. *Havia promès a l'al·lota que arribaria sol a Figueres*, va confiar-li un d'ells. Qui devien ésser? Corredors de l'època foren Bover, Pou, Canals, Flaquer... Qui sap! Nicolau també va participar-hi diverses vegades, a la Volta, però ben segur que no era ell, perquè havia mort a Tirador, l'any trenta-quatre. Mallorca va tenir-ne un dol que no és de dir. Amb la tonada de *Los Campanilleros* la gent cantava allò de *El dieciocho del mes de noviembre / que horrible tragedia en Palma ocurrió. / El valiente José Nicolau / natural de Llorito / en Palma murió*. No seria l'únic que trobaria la mort amb la bicicleta, atès que uns mesos després Rafel Pou també hi moriria, a Tirador. En fi, Cañardo va tenir un carrer a Barcelona, no sé si el conserva. Els ajuntaments no són gaire partidaris d'incloure en el nomenclàtor dels carrers els mites populars. I és un error, atribuïble a una visió excessivament restringida d'allò que és cultura. Malauradament, sense quelcom que els fixi a la memòria col·lectiva, aquests mites tornen fum. I ens empobrim (de quina manera!), perquè cada generació que

desapareix s'emporta a la tomba un cabal de sentiments que marcaren, i a voltes determinaren, el dia a dia. Les cròniques de Josep Maria Planes evocuen el perfum de la tragèdia que era a punt d'esclatar. El lector pot percebre, a cada crònica, un pessic de melangia, de fatalitat. *La Publicitat* va publicar la darrera el vint-i-tres de juny del trenta-sis. Planes tenia vint-i-nou anys, era jove. Un mes i escaig després, seria assassinat per un escamot anarquista, prop de la Rabassada. Pel que fa a Cañardo, la revolta militar el va sorprendre a França participant en el *Tour*. I la guerra –com totes les commocions socials– va fer taula rasa dels mites. I de tot. Absolutament de tot. Tinc a mà el diari que Iván Bunin (en castellà: *Días Malditos*, Acantilado, 2007) va escriure entre els anys disset i divuit, en produir-se la revolució russa. Narra una escena desoladora. Contemplava el pas d'un seguici mortuori, quan un tiroteig entre revoltats i policies va aplegar els badocs enmig. Tothom va cercar recés onsevulla, i els quatre homes que portaven el fèretre tombaren, sense abandonar el mort, pel primer carrer que veren. Tan aviat com es va restablir la calma, Bunin va apropar-se a una velleta que plorava desconsoladament. Pretenia donar-li conhort, i va demanar-li si el difunt, que no sabien on parava, era de la seva família. Aleshores, la velleta va respondre-li entre sanglots: *No, no el conec, però l'envejo*. M'he permès la llibertat de traduir les paraules al català. Mai no he llegit una crítica més descarnada de la guerra o de les guerres.